

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN SỬ HỌC

LỊCH SỬ Việt Nam

TẬP VIII

1919 - 1930

DX.030931

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN SỬ HỌC

TẠ THỊ THÚY (Chủ biên)
NGÔ VĂN HOÀ - VŨ HUY PHÚC

LỊCH SỬ
VIỆT NAM
TẬP VIII
1919 - 1930

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2007

Chịu trách nhiệm biên soạn:
TS. TẠ THỊ THÚY (Chủ biên)

Nhóm biên soạn:

TS. TẠ THỊ THÚY : Mở đầu và Kết luận;
Chương I, II, III, IX, V;
Phụ lục và Thư mục

PGS. NGÔ VĂN HÒA : Chương VI, VII

PGS. VŨ HUY PHÚC : Chương VIII, IX

LỜI TỰA

Nước Việt Nam có lịch sử lâu đời. Dân tộc Việt Nam có truyền thống yêu thích lịch sử và trân trọng những giá trị tinh thần và vật chất do cha ông để lại. Nền sử học Việt Nam, vì thế đã có điều kiện phát triển khá sớm.

Bộ lịch sử sớm nhất của Việt Nam mà chúng ta biết được là bộ *Đại Việt sử ký* 30 quyển của Lê Văn Hưu hoàn thành vào năm 1272. Mục đích chép sử thời đó được các nhà sử học xác định: “*Sử để chép việc, mà việc hay dở để dùng làm gương răn cho đời sau*” (Ngô Sĩ Liên trong *Lời tựa* bộ *Đại Việt sử ký toàn thư*).

Theo dòng thời gian, dân tộc ta đã có một nền *Sử học truyền thống* với những bộ quốc sử và nhiều công trình nghiên cứu, biên soạn đồ sộ như: *Đại Việt sử ký*, *Đại Việt sử ký toàn thư*, *Đại Việt thông sử*, *Phủ biên tạp lục*, *Khâm định Việt sử thông giám cương mục*, *Đại Nam thực lục*, *Lịch triều hiến chương loại chí*, *Đại Nam liệt truyện*, *Đại Nam nhất thống trí*, *Đại Nam hội điển sự lệ*, *Gia Định thành thông chí*...

Trong thời kỳ cận đại, nền sử học Việt Nam vẫn tiếp tục phát triển dù đất nước rơi vào ách thống trị của chủ nghĩa thực dân. Để phục vụ sự nghiệp giải phóng dân tộc, trong khoảng thời gian cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, sử học được nhiều nhà cách mạng Việt Nam coi là vũ khí sắc bén nhằm thức tỉnh lòng yêu nước của nhân dân ta và coi việc viết sử là để cho người dân đọc, từ đó có nhận thức đúng đắn về lịch sử mà thấy rõ trách nhiệm của mình đối với đất nước, tiêu biểu

như Phan Bội Châu với *Trùng Quang tâm sử, Việt Nam quốc sử khảo*, Nguyễn Ái Quốc với *Bản án chế độ thực dân Pháp, Lịch sử nước ta* (gồm 210 câu lục bát).

Nền sử học đương đại Việt Nam bước sang trang mới sau thắng lợi của Cách mạng tháng Tám năm 1945 và nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời. Nền sử học ấy đã kế thừa và phát huy những giá trị của sử học truyền thống, đồng thời tiếp thu những yếu tố khoa học và cách mạng của thời đại mới. Nhiệm vụ của nền sử học đương đại Việt Nam là tìm hiểu và trình bày quá trình hình thành, phát triển của lịch sử đất nước, phát hiện ra bản chất, quy luật của các sự kiện, tổng kết những bài học lịch sử về quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc.

Sự phát triển của nền sử học đương đại Việt Nam đã phục vụ đắc lực sự nghiệp cách mạng vẻ vang của nhân dân ta trong cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc và thống nhất Tổ quốc.

Khi nước ta bước vào thời kỳ Đổi mới, sử học đã góp phần vào việc đổi mới tư duy và xây dựng luận cứ khoa học cho việc xác định con đường phát triển đất nước và hội nhập quốc tế. Sử học đã phát huy được vị thế của mình nhằm nhận thức đúng quá khứ, tìm ra quy luật vận động của lịch sử để hiểu hiện tại và góp phần định hướng cho tương lai.

Thực tế cho thấy, trong khoa học xã hội, sử học, nhất là khoa học nghiên cứu về lịch sử dân tộc có vị trí nổi bật trong việc giáo dục chủ nghĩa yêu nước, lòng tự hào dân tộc và rèn luyện nhân cách cho thế hệ trẻ...

Nhận thức sâu sắc về tầm quan trọng của sử học, các nhà sử học nước ta đã đi sâu nghiên cứu về các vấn đề về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, các vấn đề dân tộc và tôn giáo, về đặc điểm và vai trò của trí thức và văn hóa trong lịch sử Việt Nam. Kết quả là đã có nhiều cuốn sách, nhiều tác phẩm của tập thể tác giả, hoặc của các cá nhân ra đời.

Trong những năm gần đây, *Viện Sử học* thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam đã tổ chức biên soạn và xuất bản các công trình như: *Lịch sử Việt Nam từ khởi thủy đến thế kỷ X*, *Lịch sử Việt Nam từ thế kỷ X đến thế kỷ XV*, *Lịch sử Việt Nam 1858 - 1896*, *Lịch sử Việt Nam 1897 - 1918*, *Lịch sử Việt Nam 1945 - 1965*, *Lịch sử Việt Nam 1965 - 1975*.

Tất cả các công trình được biên soạn trong thời gian qua đã làm phong phú thêm diện mạo nền sử học nước nhà, góp phần vào việc truyền bá kiến thức lịch sử cho các tầng lớp nhân dân. Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện nay, để phục vụ tốt hơn nữa sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, chúng ta cần có những công trình lịch sử mang tính quy mô, hệ thống, đầy đủ và toàn diện với chất lượng cao hơn, trong đó, bao gồm cả những trang sử chống ngoại xâm oai hùng lẫn những trang viết về lịch sử kinh tế, xã hội, văn hóa và đời sống bình thường của cộng đồng dân cư, cộng đồng các dân tộc. Trước đòi hỏi đó, từ năm 2002, *Viện Khoa học xã hội Việt Nam* đã quyết định giao cho *Viện Sử học* thực hiện việc nghiên cứu và biên soạn một *Bộ lịch sử Việt Nam* từ thời tiền sử cho đến ngày nay hoàn chỉnh hơn những tác phẩm có trước của Viện về cấu trúc, phạm vi, tư liệu và có sự đổi mới về phương pháp nghiên cứu, biên soạn.

Yêu cầu đặt ra cho *Bộ lịch sử Việt Nam* là phải thể hiện một cách khách quan, trung thực và toàn diện về quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam bao gồm các lĩnh vực kinh tế, chính trị, quân sự, đối ngoại, văn hóa, xã hội... với độ chính xác cao. Việt Nam là một quốc gia đa tộc người, vì vậy, *Bộ lịch sử Việt Nam* cần trình bày quá trình hình thành và phát triển của các dân tộc anh em trong đại gia đình các dân tộc Việt Nam, trong đó chú ý tới lịch sử dải đất miền Trung và miền Nam Tổ quốc với văn hóa Sa Huỳnh và nước Chăm pa cổ, văn hóa Óc Eo và nước Phù Nam thời kỳ cổ trung đại.

Bộ lịch sử Việt Nam còn phải thể hiện được những thành tựu nghiên cứu mới nhất về lịch sử dân tộc của các tác giả trong nước và quốc tế mà trước hết là của Viện Sử học.

Về phân kỳ lịch sử và phân chia các tập: *Bộ lịch sử Việt Nam* được kết cấu theo các thời kỳ: *Thời kỳ cổ - trung đại* (từ thời tiền sử đến 1858, khi thực dân Pháp nổ súng xâm lược Việt Nam); *Thời kỳ cận đại* (thời kỳ thực dân Pháp xâm lược và biến Việt Nam thành thuộc địa đến khi Cách mạng tháng Tám thành công) và *thời kỳ hiện đại* (cũng có thể gọi là thời kỳ đương đại), kể từ khi đất nước giành được độc lập và nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời cho đến nay. Việc phân chia các tập chủ yếu theo các giai đoạn lịch sử cụ thể và ứng với các nội dung chính được thể hiện trong giai đoạn ấy.

Bộ lịch sử Việt Nam gồm 15 tập, theo thứ tự như sau:

Tập I: *Lịch sử Việt Nam từ thời tiền sử đến thế kỷ X*

Tập II: *Lịch sử Việt Nam thế kỷ X - thế kỷ XIV*

Tập III: *Lịch sử Việt Nam thế kỷ XV - thế kỷ XVI*

Tập IV: *Lịch sử Việt Nam thế kỷ XVII - thế kỷ XVIII*

Tập V: *Lịch sử Việt Nam nửa đầu thế kỷ XIX*

Tập VI: *Lịch sử Việt Nam (1858 - 1896)*

Tập VII: *Lịch sử Việt Nam (1897 - 1918)*

Tập VIII: *Lịch sử Việt Nam (1919 - 1930)*

Tập IX: *Lịch sử Việt Nam (1930 - 1945)*

Tập X: *Lịch sử Việt Nam (1945 - 1950)*

Tập XI: *Lịch sử Việt Nam (1950 - 1954)*

Tập XII: *Lịch sử Việt Nam (1954 - 1965)*

Tập XIII: *Lịch sử Việt Nam (1965 - 1975)*

Tập XIV: *Lịch sử Việt Nam (1975 - 1986)*

Tập XV: *Lịch sử Việt Nam (1986 - 2000)*

Bộ lịch sử Việt Nam được thực hiện theo Chương trình nghiên cứu trọng điểm cấp Bộ (Viện Khoa học xã hội Việt

Nam), *Viện Sử học* là cơ quan chủ trì và PGS.TS. Trần Đức Cường làm chủ nhiệm chương trình.

Từ nhiều năm nay, trên cơ sở các thành tựu đạt được, các nhà sử học đã bày tỏ nguyện vọng có điều kiện tổ chức biên soạn một bộ lịch sử Việt Nam đồ sộ xứng đáng với bề dày của lịch sử dân tộc, phản ánh những thành tựu mới nhất của nền sử học hiện đại của đất nước và những thành tựu chọn lọc của các nhà sử học trên thế giới.

Việc biên soạn bộ lịch sử dân tộc mang tầm cỡ quốc gia như vậy là một vấn đề cấp thiết, đòi hỏi công sức và trí tuệ của giới sử học cả nước. Với mong muốn góp phần chuẩn bị cho một công trình như thế và để phục vụ yêu cầu nghiên cứu, giảng dạy và truyền bá về lịch sử nước nhà, tập thể các tác giả Viện Sử học đã làm hết sức mình và hy vọng bộ sách sẽ cung cấp nhiều thông tin hữu ích cho việc nghiên cứu, tìm hiểu lịch sử Việt Nam. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện, do những khó khăn chủ quan và khách quan, bộ sách không thể cho ra mắt bạn đọc theo thứ tự từ tập I đến tập XV được, mà khi biên soạn xong tập nào sẽ cho công bố tập ấy. Chúng tôi cũng hiểu rằng, với một khối lượng công việc đồ sộ lại đòi hỏi chất lượng cao trong khi khả năng của các tác giả lại có hạn, nên dù cố gắng rất lớn, công trình cũng khó tránh khỏi những thiếu sót. Chúng tôi rất mong bạn đọc góp ý để khi tái bản trọn bộ, công trình được sửa chữa, bổ sung và hoàn thiện hơn.

Xin chân thành cảm ơn.

Hà Nội, tháng 10 năm 2005

CHỦ NHIỆM CHƯƠNG TRÌNH

PGS.TS. Trần Đức Cường
Phó Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam
Chủ tịch Hội đồng khoa học Viện Sử học

LỜI NÓI ĐẦU

“Giai đoạn 1919-1930, tuy ngắn ngủi nhưng lại là một giai đoạn mang tính bản lề quan trọng trong toàn bộ tiến trình lịch sử cận - hiện đại Việt Nam. Đây chính là giai đoạn quyết định chiều hướng phát triển của Việt Nam trong những giai đoạn tiếp theo, tạo ra những tiền đề về tư tưởng, tổ chức và lực lượng cho sự phát triển của phong trào giải phóng dân tộc ở những giai đoạn sau, mà sớm nhất là thắng lợi của cuộc Cách mạng tháng Tám năm 1945, do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo”.

Đó là lời kết luận cuối cùng trong tập sách này của chúng tôi mang tên: **Lịch sử Việt Nam 1919-1930.**

Bởi vị trí quan trọng đó, giai đoạn 1919-1930 đã trở thành chủ đề nghiên cứu của nhiều tác giả, nhiều tác phẩm trong cũng như ngoài nước, và ở đây giai đoạn lịch sử ấy cũng được tách ra khỏi những giai đoạn lịch sử khác để nghiên cứu và trình bày.

Lợi thế lớn nhất khi biên soạn tập sách này là nguồn tài liệu tham khảo rất phong phú. Do tính chất hấp dẫn của chính bản thân đề tài này, hay nói đúng hơn là giai đoạn lịch sử đầy biến động cả về phía chủ nghĩa thực dân cũng như về phía phong trào cách mạng giải phóng dân tộc của nhân dân ta, cho nên số lượng tài liệu lưu trữ sản ra rất nhiều mà số những ấn phẩm liên quan cũng không phải là ít.

Về nguồn tài liệu lưu trữ, chúng tôi đã cố công khai thác tại cả ba trung tâm lưu trữ lớn là Trung tâm Lưu trữ quốc